

SESSION II: FUNDAMENTAL AND APPLIED ECONOMY

DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975155649.01>

CZU: [334.72.012.63+334.72.012.64]:338.23(478)

THE EFFICIENCY OF SUPPORTING POLICIES FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

EFICIENȚA POLITICILOR DE SUSȚINERE A ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

Aurelia TOMȘA¹, dr., conf. univ.

Lica ERHAN², dr., conf. univ.

Valeriu PROHNIȚCHI³, drd.

Rezumat: *Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) reprezintă principala forță de creștere economică, fiind concomitent și un sector extrem de vulnerabil, care necesită în permanență susținere și suport din partea statului. Astfel, una dintre sarcinile de bază în reglementarea de către stat a activității sectorului dat, presupune elaborarea politicilor orientate spre susținerea și dezvoltarea IMM-urilor. În condițiile economice actuale, când tot mai multe IMM-uri își încep activitatea pe fundalul unei incertitudini economice, devine din ce în ce mai evident că dezvoltarea cu succes și chiar existența lor pe piață depinde într-o măsură tot mai mare de eficiența politicilor de susținere destinate sectorului.*

În prezentul demers științific, am recurs la dimensionarea eficienței politicilor promovate în vederea susținerii sectorului IMM. Privind retrospectiv am observat, că politicile promovate de-a lungul anilor s-au valorificat într-un șir de rezultate pozitive, remarcate și în demersul analitic de față, cum ar fi: sporirea aportului sectorului IMM-urilor în PIB; creșterea numărului de IMM-uri și a forței de muncă angajate în aceste întreprinderi. Totuși, în cadrul cercetării efectuate s-a observat, că aceste rezultate raportate la țările cu o economie de piață funcțională sunt cu mult inferioare, iar dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu reprezintă încă o mare provocare pentru Republica Moldova. În rezultatul reflecțiilor științifice întreprinse, sunt formulate propuneri și măsuri concrete, menite să contribuie la valorificarea potențialului sectorului IMM.

Cuvinte cheie: *politici; întreprinderi mici și mijlocii; dezvoltare; strategii; eficiență.*

JEL CLASSIFICATION: A1

Introducere

Activitatea de promovare și susținere a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) este prioritatea tuturor țărilor, ale căror economii funcționează în baza principiilor pieții. Această activitate de susținere și reglementare a businessului mic și mijlociu este o parte integrată și extrem de importantă a politicilor social-economice a statului, elaborate cu scopul creării unor condiții favorabile dezvoltării IMM-lor, în special în acele direcții de activitate care generează importante beneficii social-economice. Conform raportului de asistență tehnică, elaborat de Fondul Monetar Internațional în anul 2021, Moldova se numără printre cele mai mici, sărace și puțin competitive țări europene, în mare parte din cauza corupției sistemice și a instabilității politice, nivelul de trai și PIB-ul pe cap de locuitor fiind printre cele mai scăzute din Europa. În timp ce corupția și instabilitatea politică sunt factorii care afectează creșterea economică a multor piețe emergente, acești factori sunt adesea citați drept cei mai problematici pentru a face afaceri în Moldova. În

¹ E-mail: aureliatomsa@yahoo.fr Academia de Studii Economice a Moldovei

² E-mail: lica.erhan@ase.md Academia de Studii Economice a Moldovei

³ Academia de Studii Economice a Moldovei

condițiile economice actuale, IMM-urile își încep activitatea pe fundalul unei incertitudini economice și devine concludent, că dezvoltarea de succes și chiar existența lor pe piață depinde de eficiența politicilor de susținere a IMM, promovate de către stat.

După cum considera economistul J.A. Schumpeter dezvoltarea economică presupune elaborarea și realizarea unei astfel de politici a statului, care ar favoriza apariția IMM-urilor și ar susține vitalitatea și dezvoltarea lor. Totodată, dintr-un spectru larg de instrumente existente, ce pot contribui la dezvoltarea și promovarea sectorului IMM-urilor, apare justificat întrebarea, care sunt anume acele politici pe care ar trebui să le promoveze organele statale, în raport cu subiecții IMM și care forme de reglementare sunt mai eficiente, și atrag după sine în plan strategic, construirea unui sector eficient și concurențial al businessului mic și mijlociu?

Privind retrospectiv eficiența politicilor de susținere a sectorului businessului mic și mijlociu amintim, că „Strategia de dezvoltare a IMM 2012-2020” a constituit principalul document strategic care a ghidat evoluția politicilor de susținere a IMM-urilor din Moldova. Misiunea strategică a acestui document de politici publice a fost crearea unui mediu de afaceri favorabil și promovarea culturii antreprenoriale în vederea susținerii IMM-urilor și asigurării coeziunii sociale. Pentru realizarea acestei misiuni strategice Guvernul Republicii Moldova a trasat următoarele direcții prioritare:

1. ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor;
2. îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare;
3. dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale;
4. sporirea competitivității IMM-urilor;
5. facilitarea dezvoltării IMM-urilor în regiuni;
6. dezvoltarea parteneriatelor în afaceri.

În această ordine de idei vom încerca să identificăm care au fost politicile promovate pe fiecare dintre direcțiile prioritare prin planuri de acțiuni concret întreprinse cu o perioadă de implementare de 3 ani și totodată să apreciem eficiența acestor politici prin rezultatele pozitive scontate asupra dezvoltării sectorului IMM, dar și să identificăm carențele rămase în vederea dezvoltării durabile a sectorului dat.

Analize și Discuții

Prima direcție prioritară a Strategiei de dezvoltare a IMM 2012-2020, prevedea ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor. Existența unui cadru de reglementare eficient care ar permite IMM-urilor să activeze și să se dezvolte într-un mediu concurențial adecvat este fundamental pentru susținerea creșterii sectorului dat. La acest capitol nu pot fi trecute cu vederea eforturile care au fost întreprinse în ultimii ani în Republica Moldova, în vederea reînnoirii bazei normative care vizează activitatea IMM-urilor.

Deși Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” este principalul document strategic de politici economice implementat în ultimii ani, Acordul de asociere UE-Moldova și Acordul zonelor de liber schimb aprofundat și cuprinzător, au fost documente extrem de importante în conturarea evoluției politicilor în Moldova, stimulând viteza și profunzimea reformelor economice și financiare. Moldova a dezvoltat recent și o nouă strategie națională de dezvoltare, „Moldova 2030”, care este aliniată atât cu Acordul de asociere UE-Moldova, cât și cu Agenda 2030 a Națiunilor Unite pentru dezvoltare durabilă. Noua strategie nu are obiective specifice pentru dezvoltarea IMM-urilor, dar multe dintre acțiunile prioritare evidențiate în acest document vizează sprijinirea antreprenoriatului.

De asemenea, un serios imbold în reglementarea sectorului IMM-urilor îl au și modificările sistemului fiscal și reforma de liberalizare economică, întreprinse în ultimii ani, prin care au fost promovate următoarele măsuri de încurajare:

- implementarea principiului “ghișeului unic”, menit să minimizeze contactele întreprinzătorilor cu funcționarii de stat și să impulsioneze colaborarea instituțiilor statale în

eliberarea diferitelor decizii și autorizații. Prin intermediul acestuia a fost simplificată procedura de înregistrare a întreprinderilor, fiind redus timpul de înregistrare și costurile aferente;

- legalizarea capitalului – care a presupus declararea benevolă a bunurilor nedeclarate deținute de către persoanele fizice și juridice – rezidenți ai Republicii Moldova – atât în țară, cât și peste hotare, cu achitarea la stat a unei taxe pentru legalizare în mărime de 5%. Implementarea reformei date urmărea ameliorarea climatului investițional și sporirea fluxului de investiții în activitatea de întreprinzător prin capitalizarea activelor persoanelor fizice și juridice;
- implementarea sistemului electronic prin intermediul căruia au fost lansate și ulterior diversificate serviciile electronice, astfel încât întreprinderile au posibilitatea expedierii prin intermediul platformei on-line a Situațiilor Financiare precum și a altor documente sau declarații, cu aplicarea semnăturii electronice.

Prin toate aceste politici, statul a reușit să reducă din cerințele birocratice, să extindă serviciile de e-guvernare și să implementeze programe pentru a atenua barierele din calea activității antreprenoriale. Eficiența acestor politici s-a reflectat și în raportul Băncii Mondiale Doing Business din anul 2020, care plasează Moldova pe locul 48, față de locul 63 în anul 2015.

În pofida acestor politici promovate în ultimii ani, există încă multe bariere administrativ-birocratice, care impun costuri suplimentare nejustificate pentru antreprenorii locali care doresc să lanseze sau să își extindă afacerea. De exemplu, în ultimii ani, lansarea unei afaceri în Moldova a devenit mai costisitoare prin creșterea costului înregistrării companiei. În vederea diminuării barierelor, care stau în calea eficienței primei priorități strategice, venim cu următoarele propuneri, realizarea cărora va contribui la optimizarea cadrului de reglementare a IMM-urilor:

- reducerea poverii controalelor fiscale – prin legalizarea efectuării controlului în cadrul IMM-urilor o dată la 3 ani;
- perfecționarea sistemului contabil - prin minimizarea numărului de documente primare obligatorii în evidența financiar-contabilă a IMM-urilor;
- introducerea facilităților fiscale pentru IMM-uri – prin scutirea de plata impozitului pe venit în primii ani de activitate.

Ne exprimăm convingerea, că toate aceste propuneri de îmbunătățire a cadrului de reglementare a IMM-urilor vor avea impactul reinvestirii fondurilor economisite și creșterii încrederii investitorilor în mediul de afaceri din Republica Moldova.

Cea de a doua direcție prioritară a Strategiei vizează îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare. Problema susținerii prin finanțare a agenților economici din sfera businessului mic și mijlociu este actuală atât pentru statele cu o economie de piață funcțională, cât și pentru cele cu una mai modestă, caracteristic fiecărui stat în parte sunt doar politicile promovate în direcția dată. Măsurile care au fost luate pentru a extinde accesul la mijloacele financiare ale IMM-urilor din Republica Moldova, în ceea ce privește politicile și programele de stat, au fost considerabile. Legea Nr.1 din 16 martie 2018 „cu privire la organizațiile de creditare nebanară” a adus diferite forme de finanțare alternativă sub o singură umbrelă de reglementare, consolidând, de exemplu, reglementările de leasing financiar. O altă realizare, este prezența în Republica Moldova a două fonduri de garantare a creditului. Principalul avantaj al fondurilor de garantare este, că acestea fac posibilă, pe de o parte, reducerea riscului împrumuturilor bancare și, pe de altă parte, atragerea nivelului maxim posibil de resurse financiare pentru IMM-uri. Politicile întreprinse s-au concretizat și în promovarea Legei Nr.122 privind Birourile Istoriilor de Credit. Astfel, Biroul Istoriilor de Credit din Republica Moldova, este prima companie specializată din Republica Moldova creată în scopul formării, prelucrării, stocării și prezentării informației, care caracterizează respectarea de către debitori a obligațiilor asumate prin contractele de credit, menită să sporească transparența sectorului financiar. Prin urmare, Biroul devine un instrument eficient ce poate contribui la diminuarea gajului perceput de bănci la acordarea creditului, iar prin aceasta să faciliteze obținerea surselor de finanțare pentru IMM-uri. Băncile comerciale continue să

reprezintă principala sursă de finanțare pentru IMM-urile din Moldova. Cu toate acestea, băncile comerciale manifestă adesea o atitudine rezervată și nu au curajul să împrumute IMM-urile în volumul necesar, motivate atât de instabilitatea financiară caracteristică acestor companii, cât și de calitatea scăzută a planurilor de afaceri prezentate de IMM-uri.

Conform raportului Băncii Mondiale, segmentul băncii a fost afectat în mod deosebit de criza sectorială din 2014-2015, reflectată ulterior prin scăderea creditului intern acordat sectorului privat de la 35,7% din PIB în anul 2013 la 22,8% în anul 2017, cu o revenire în anul 2018, pe fundalul pierderii încrederii și credibilității investitorilor străini.

Politicile de susținere a IMM-urilor înglobează și programele de stat care sunt văzute drept un mecanism mai puțin durabil. Printre cele mai de succes programe de suport adresate sectorului IMM amintim: programul național „Start pentru tineri: o afacere durabilă la tine acasă”; programul „Femei în afaceri”; Programul de Atragere a Remitentilor în Economie (PARE 1+1) etc.

Totodată, accesul IMM-urilor la suport financiar din partea statului prin intermediul programelor amintite trebuie să fie asigurat pe condiții transparente și nediscriminatorii. Practica europeană a recurs la introducerea așa numitei reguli „de minimis”, care presupune stabilirea unei limite financiare a suportului de care ar putea beneficia o întreprindere. În Republica Moldova există regula, că un IMM care a beneficiat de suport financiar în cadrul unor programe nu va fi eligibil pentru altele. Totuși, acest proces nu este monitorizat suficient, iar agenții businessului mic și mijlociu deseori practică ascunderea faptului că au mai beneficiat de careva programe, recurgând la înșelăciuni cu scopul atragerii unei susțineri financiare nerambursabile cât mai mari. În contextul situației create, venim cu recomandarea creării unei baze de date la nivel național, care va putea fi accesată de toți donatorii de suport financiar, și în care vor fi introduse datele acelor întreprinderi ce au beneficiat de suport și nu mai sunt eligibili pentru atragerea acestuia pe o anumită perioadă de timp. Insistăm asupra ideii, că monitorizarea procesului de alocare nediscriminatorie a suportului financiar va contribui pozitiv la o distribuire proporțională a ajutorului pe sector. O provocare totuși va fi atât stabilirea limitei potrivite a suportului financiar, cât și a perioadei pentru care un alt ajutor nu va fi acordat.

Potrivit Indicatorului Competitivității Globale din 2019, Republica Moldova se clasifică pe locul 86 în cadrul a 141 de țări, sistemul financiar, inclusiv finanțarea IMM-urilor (clasificat pe locul 124 și, respectiv, 93), rămânând unul dintre aspectele cele mai problematice, în pofida îmbunătățirii ușoare comparativ cu anul 2018. În acest context, nu putem să nu remarcăm faptul că, în Republica Moldova „meniul finanțărilor” adresat IMM-urilor este sărac în opțiuni, dar destul de costisitor. Astfel, ofertele de finanțare a IMM-urilor din Republica Moldova se reduc fie la: folosirea surselor proprii de finanțare sau la utilizarea surselor externe de finanțare, atrase temporar în circuitul economic al întreprinderii, care cel mai frecvent se rezumă la credite sau împrumuturi bancare și leasing.

Pe piața de creditare a IMM-urilor autohtone lipsesc cu desăvârșire astfel de instrumente precum: capitalul de risc sau factoringul. Mai mult de atât, nici primisele adoptării unei baze legislative care ar face posibilă diversificarea opțiunilor de finanțare a IMM-urilor nu au fost soldate până la moment cu succes. În contextual dat, în vederea facilitării accesului IMM-urilor la resurse financiare venim cu următoarele propuneri:

- susținerea apariției unei rețele regionale de fonduri de garantare pentru IMM-uri;
- crearea unei baze de date la nivel național cu privire la beneficiarii programelor de suport financiar a IMM-urilor;
- înființarea unui Birou unic al ofertelor de finanțare adresate IMM-urilor autohtone, completat și actualizat permanent, care să comaseze toată informația referitoare la programele de finanțare de stat și cele a donatorilor internaționali;
- adoptarea cadrului legal necesar pentru activitatea fondurilor cu capital de risc și factoring în scopul diversificării opțiunilor de finanțare a IMM-urilor.

Manifestăm speranța, că infiltrarea propunerilor nominalizate în mediul financiar moldovenesc vor contribui substanțial la facilitarea accesului IMM-ilor la finanțare.

Cea de a treia direcție prioritară a Strategiei vizează dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale. Lipsa infrastructurii de asistență informațional-consultativă și de dezvoltare a potențialului activității de întreprinzător, în special la nivel regional, calificarea insuficientă a personalului, nivelul redus de pregătire și de cultură a spiritului de întreprinzător din IMM-uri continue să fie o piedică în calea dezvoltării afacerii.

Mai mulți directori de bănci au invocat drept una dintre cauzele de bază a refuzului de acordare a creditului calitatea joasă a planurilor de afaceri. În contextul dat, devine evident, că proprietarii IMM-urilor pentru a-și dezvolta afacerea au nevoie de transfer de cunoștințe. În această direcție au fost întreprinși primii pași, prin demararea mai multor programe de instruire a antreprenorilor, printre care ținem să menționăm:

1. Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET), care a avut drept principal obiectiv: dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale tinerilor, facilitarea accesului acestora la resurse financiare necesare inițierii și dezvoltării unei afaceri proprii în zona rurală;
2. Programul Gestiunea Eficientă a Afacerii (GEA), obiectivul căreia consta în sporirea calificării în domeniul antreprenoriatului pentru asigurarea gestionării eficiente a afacerii proprii;
3. Programul Moldo-German de Sporire a Calificării Managerilor (CCI), care este destinat formării noii generații de manageri contemporani, capabili să-și desfășoare afacerea cu succes atât în țară, cât și pe piața externă.

În contextul dat, în vederea promovării culturii antreprenoriale și a performanțelor manageriale ale IMM-urilor venim cu următoarele propuneri:

- dezvoltarea culturii antreprenoriale prin introducerea modulelor de pregătire la nivel de școală, licee, facultăți;
- extinderea serviciilor de consultanță și de pregătire profesională pentru manageri și antreprenori în cadrul organizațiilor de suport a IMM-urilor;
- îmbunătățirea cooperării dintre mediul academic, centre de cercetare și IMM-uri;
- crearea și dezvoltarea incubatoarelor de afaceri, promovarea deschiderii acestora în cadrul instituțiilor de învățământ superior din țară.

Manifestăm speranța că, propunerile nominalizate vor avea un impact pozitiv atât la nivel microeconomic – prin crearea unei mase critice de antreprenori ce vor poseda cunoștințe și aptitudini necesare inițierii unei afaceri, cât și la nivel macroeconomic – prin schimbarea treptată a gândirii antreprenoriale în societate, fapt care ireversibil va atrage după sine procesul reformelor economice.

Cea de a patra direcție prioritară a Strategiei este orientată spre sporirea competitivității IMM-urilor. În ultimii ani în Republica Moldova au fost demarate un șir de proiecte cu caracter public-privat și finanțare internațională, menite să contribuie la creșterea capacităților de inovare și competitivitate a IMM-urilor, printre care:

1. Proiectul de Ameliorare a Competitivității (PAC), care avea drept scop consolidarea competitivității IMM-urilor din Moldova prin intermediul îmbunătățirii calității produselor și serviciilor acestora;
2. Programul acordării consultanței de către experții din Germania (SES), care urmărea facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințele inovative internaționale;
3. BAS Moldova al BERD, care urmărea dezvoltarea și creșterea competitivității IMM-urilor;
4. Acordarea Consultanței de către Experții din Olanda (PUM), prin care s-a precăutat facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințe inovative internaționale;
5. Proiectul Ridicarea Competitivității și Consolidarea Întreprinderilor (CEED II), care și-a propus creșterea competitivității companiilor moldovenești pe piața mondială prin creșterea și extinderea domeniilor cheie în creșterea vânzărilor și investițiilor;

6. Programul Cadrul 7, ce oferea suport financiar pentru creșterea capacităților de inovare și competitivitate a IMM-urilor și implicarea nemijlocită în procesul de cercetare sau externalizare a necesităților de cercetare-dezvoltare ale acestora.

În ultimii ani au fost create mai multe incubatoare de afaceri și ulterior extinsă și o rețea de incubatoare, au fost deschise parcuri industriale și efectuate studii de fezabilitate pentru „clonarea” lor regională. Această infrastructură de sprijin este extrem de importantă pentru IMM-uri, deoarece contribuie la activitatea lor eficientă, oferindu-le oportunități de lansare și extindere a afacerii.

Competitivitatea bazată pe inovare trebuie să devină o prioritate pentru IMM-urile naționale. Cu toate acestea, experții au constatat că, în cazurile în care întreprinderile mici nu dispun de resurse, inovația ar avea de suferit. Politicile promovate în Republica Moldova nu stimulează suficient activitatea de inovare și prin urmare capacitatea de inovare a IMM-urilor din Moldova este redusă. În pofida faptului, că Codul Științei și Inovării prevede, că finanțarea cercetării și dezvoltării ar trebui să fie de cel puțin 1% din PIB-ul anual, această prevedere nu este respectată, iar finanțarea bugetară este sub această sumă. Astfel realizăm, că proiectele și acțiunile nominalizate anterior constituie doar primele cărămizi în clădirea sectorului competitiv a IMM-urilor, iar pentru amplificarea acestui proces de lungă durată găsim absolut necesară asigurarea calității produselor și serviciilor IMM-urilor în conformitate cu standardele europene și promovarea unor politici de susținere mai „agresive”, adresate în special acelor entități care promovează inovația.

Cea de a cincea direcție prioritară a Strategiei urmărește facilitarea dezvoltării IMM-urilor în regiuni. În prezent, se înregistrează vădite discrepanțe între municipiile Chișinău, Bălți și restul Republicii. Densitatea IMM-urilor în Chișinău atinge circa 70% din totalul IMM-urilor pe țară. Situația creată, a accentuat clar pentru Guvernul Republicii Moldova necesitatea promovării unei politici intense de dezvoltare regională. Un rol semnificativ în cadrul acestei direcții le-a revenit programelor de suport a IMM-urilor, care primordial sunt adresate antreprenorilor din zonele rurale ale țării, care doresc să inițieze sau să dezvolte o afacere. Totodată, dezvoltarea regională a infrastructurii de suport a IMM-urilor, incubatoarele de afaceri și parcurile industriale își poate aduce aportul său la o dezvoltare și apariție mai echilibrată a afacerilor mici și mijlocii pe regiuni.

Cea de a șasea direcție prioritară a Strategiei face referire la dezvoltarea parteneriatelor în afaceri. În anul 2008 a fost aprobată Legea nr. 179 – XVI cu privire la parteneriatul public-privat, dar aceasta nu conține reglementări speciale privind accesul IMM-urilor la contractele publice. În prezent, facilitățile acordate activităților economice în ansamblu, nu favorizează în mod special IMM-urile. Analizând situația în domeniul businessului mic și mijlociu, putem ușor observa, că mai este un drum lung de parcurs până la îndeplinirea de către stat a tuturor facilităților solicitate de agenții businessului mic și mijlociu. În prezent, IMM-urile din Republica Moldova se confruntă cu lipsa unui mecanism eficient de cooperare, coordonare și consultanță cu autoritățile publice centrale și locale. Cauza o găsim în special în capacitățile instituționale reduse ale asociațiilor de business – organizații împuternicite să reprezinte interesele antreprenorilor autohtoni în dialogul public-privat. Majoritatea asociațiilor de business din țară nu reușesc să satisfacă necesitățile IMM-urilor și nu corespund criteriilor de activitate propuse de organizațiile internaționale.

Concluzii

În fundamentarea reflecțiilor de mai sus, concluzionăm că politicile care au fost promovate până acum pentru a sprijini și dezvolta IMM-urile din Moldova, nu au reușit pe deplin să contribuie la susținerea și dezvoltarea sectorului. IMM-urile din Republica Moldova se confruntă cu un număr mare de provocări, atât la nivel global, cât și local. În opinia autorilor, dezvoltarea IMM-urilor implică o soluție exhaustivă concretizată în:

- dezvoltarea instrumentelor de finanțare adresate IMM-urilor, adecvat nevoilor lor în ceea ce privește accesibilitatea și volumul, care ar fi realizabil prin combinarea eforturilor statului, sectorului bancar și a agenților businessului mic și mijlociu;
- implementarea unei abordări selective a sprijinului de stat pentru IMM-urile care promovează inovațiile;
- promovarea facilităților fiscale adresate IMM-urilor;
- adoptarea cadrului legal privind capitalul de risc și crearea unui fond de risc național, care ar putea fi o sursă alternativă de finanțare pentru IMM-urile locale;
- dezvoltarea infrastructurii de inovare și înființarea centrelor de intermediere a inovării și conectarea acestora la rețele internaționale specializate;
- dezvoltarea parteneriatelor dintre organizațiile de cercetare, mediul academic și IMM-uri.

Privind retrospectiv, observăm că Republica Moldova a înregistrat mai multe rezultate pozitive prin prisma politicilor de susținere a sectorului businessului mic și mijlociu, promovate în cadrul Strategiei de dezvoltare a IMM-urilor 2012-2020. Cele mai valoroase rezultate s-au concretizat în: promovarea programelor de cultură antreprenorială, sprijin pentru inițierea afacerii acordat tinerilor antreprenori, extinderea sistemului de garantare a creditelor, servicii extinse de e-guvernare și o platformă de dialog public-privat inițiată.

Totodată, în conformitate cu raportul OECD Indicele politicilor IMM pentru țările partenere din Est 2020, Republica Moldova a înregistrat progrese moderate în dezvoltarea unui mediu de afaceri favorabil pentru IMM-uri. În viitor, Moldova ar trebui să se concentreze pe promovarea unor condiții de concurență echitabilă pentru toate întreprinderile, printr-o politică de concurență eficientă și o justiție transparentă și independentă. Guvernul ar trebui să promoveze și să implementeze politici de supraviețuire pentru a extinde capacitățile dinamice, a stabili noi parteneriate și a dezvolta inovații tehnologice. Rămâne o muncă considerabilă de făcut pentru a promova învățarea antreprenorială, inclusiv îndeplinirea cerințelor specifice de competențe ale IMM-urilor. Internaționalizarea limitată a IMM-urilor moldovenești este o provocare pe termen lung. În plus, Moldova ar putea sprijini în continuare activitățile de inovare ale IMM-urilor și tranziția acestora către economia verde. Un sector IMM dezvoltat va contribui esențial la reconfigurarea economiei Republicii Moldova, atât prin oportunități masive de angajare, cât și prin competitivitate și dinamism.

Bibliografie

1. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020: nr. 685 din 13.09.2012. Monitorul Oficial al Republicii Moldova [baza de date locală]. 2012, nr. 198-204. Disponibil prin sistemul informatic Legislația Republicii Moldova.
2. Stratan, A., Novac, A., Maier, L. (2018) Inovarea ca factor de dezvoltare a IMM din Republica Moldova. Revista Intellectus, nr.2, Chișinău, p.58-68.
3. OECD et al. (2020), SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe, SME Policy Index, European Union, Brussels/OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/8b45614b-en>.
4. International Monetary Fund, Technical Assistance Report (2021) report. ‘Republic of Moldova Country Governance Assessment’ <https://www.ifc.org/>
5. World Bank (2019), *Doing Business 2020*, World Bank, Washington, DC, <http://www.doingbusiness.org/en/doingbusiness>.